

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳՐԻԳՈՐ ՇՂԹԱՅԱԿՐԻ

(1670 — 1749)

1670ին ծնած է Շիրուանի մէջ (Բաղէշ)։ Որդին էր մահառեսի Աւետիքի եւ Ճօհարի (Ջուհար)։— Սահակ Եպս. Խապայեան, Յուլիան Զեռ. Ս. Յ. Թիւ 2628, Տետր 2. էջ 430։— Յուլիան Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1971, էջ 181. Զեռ. Ս. Յ. Թիւ 1464։

Դիտ.— Հ. Ն. Ակինեան սխալած է եւ նոյնացուցած ժամանակակից ուրիշ գրիչ Գրիգորի մը հետ, որ որդին էր Աւետիս քահանայի եւ Սառայի։— Հանդ. Ամս. 1952, էջ 188։

1692ին ձեռնադրուած է վարդապետ Ամրտոլու Վանքին մէջ։— Շողակաթ, 1970, էջ 67, Գ. Բամպուքճեան։

1694, Օդոստոս 10ին, Երուսաղէմի? մէջ Ներքող մը դրած է Երուսաղէմի պատրիարք Կ. Պոլսեցի Յովհաննէս Վարդապետի վրայ։— Սիոն, 1950, էջ 300, Հ. Ս. Անասեան։

1704ին առաջ ստացած է եպիսկոպոսական օծում։— Շողակաթ, էջ 67։

1704, Մարտ 31ին կը կորսնցնէ իր մեծանուն ուսուցիչը՝ Բաղիշեցի Վարդան Վարդապետը։— Շողակաթ, էջ 67։

1704ին, Վարդան Վարդապետի մահէն ետք, կը ստիպուի հեռանալ Բաղէշէն, եւ Տարօն երթալով կը դառնայ միաբան Գլակայ Վանքին, եւ ապա կը կարգուի Առաջնորդ։— Հանդ. Ամս. 1952, էջ 189-190։ Շողակաթ, էջ 67։

1710ին, Մեծաշրջի Կիրակէին, ահադին երկրաշարժ մը մեծ վնասներ կը պատճառէ Ս. Կարապետի Վանքին։— Յ. Զեռագրաց Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1960, էջ 50։

1711, Մարտ 20ին կը գտնուէր Հնձուց Վանքը։— Հանդ. Ամս. 1952, էջ 197։

1711, Սեպտեմբեր 11ին կը գտնուէր Կաֆայ, ուր դացած էր նպաստ հանդանակելու Ս. Կարապետի Վանքին համար։— Հանդ. Ամս. 1952, էջ 193։ Սիոն, 1950, էջ 303։

1712, Ապրիլ 10ին կը գտնուէր Աղբերման։— Հանդ. Ամս. 1952, էջ 193։

1713ին կ'երթայ Աղբիանուպոլիս։— Յուլիան Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1960, էջ 51։

1713, Սեպտեմբեր 12ին կը գտնուէր Բիւզանդիոն, դրամ հանդանակելով Գլակայ Վանքին պարտքերը վճարելու համար։— Յուլիան Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1960, էջ 52։

1715 տարւոյ Զատիկին դեռ կը գտնուէր Կ. Պոլիս։ Երուսաղէմ գացող ուխտաւորներու վերադարձէն ետք Նոր Գիւղէն նաւ կ'առնէ դառնալու Տարօն իր պաշտօնատեղին։— Յուլիան Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1960, էջ 52, 53։

1715, Սեպտեմբեր 13ին Կ. Պոլսոյ մէջ Գրիգորի անունը կը յիշատակեն Ս. Պատարագի ընթացքին, իբրեւ պատրիարք Երուսաղէմի, երբ ինք կը

ճամբորդէր դէպի Տարօն.— Հաննէ Վարդապետ, Պատմութիւն Երուսաղէմի, 1807, էջ 121-2: Սիոն, 1950, էջ 288: Մաղաքիա Արք. Օրմանեան, Ազգապատում, 1914, էջ 2810:

1716ին, Ս. Ծննդեան ձրագալոյցին կը հասնի Գրական Վանքը.— Յուշակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1960, էջ 53:

1717, Յուլիս 8ին կը մեկնի Տարօնէն դէպի Բիւզանդիոն.— Հանդ. Ամս. 1952, էջ 194:

1717, Օգոստոս 17ին, Շողակաթի Տօնին օրը կը հասնի Ուսկուտար.— Յուշակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1960, էջ 50:

1717, Հոկտեմբեր 2ին Երուսաղէմ կը զրկէ իր անդրանիկ կոնդակը: Երուսաղէմի մէջ իրեն փոխանորդ կը կարգէ Երուսաղէմացի Հաննէ Վարդապետը.— Տ. Հ. Թ. Սաւալանեանց, Պատմութիւն Երուսաղէմի, Թրդմ. Մ. Եսոս. Նշանեան, 1931, էջ 690: Սիոն, 1950, էջ 288: Շողակաթ, էջ 67:

1717ին կը դրէ մասնակի Ինքնակենսագրութիւն մը (1710-1717).— Տեա Յուշակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Ե. Հատոր, 1960, էջ 49-53:

1718ին չղթայ մը կ'անցընէ վիզը, յայտարարելով թէ պիտի չհանէ զայն մինչեւ որ Երուսաղէմի Ս. Աթոռը ազատուի իր պարտքերէն.— Հաննէ էջ 136: Մ. Արք. Օրմանեան, Ազգապատում, էջ 2812:

1718, Յուլիս 5ին Կ. Պոլսոյ մէջ պատահած մեծ հրդեհ մը կը տրտմեցնէ եւ զրեթէ յուսակոտուր կ'ընէ Շղթայակիր Գրիգորը.— Ազգապատում, էջ 2814-5:

1719ին կը նախագահէ նաւակատիւքին Մայր Եկեղեցւոյ որ փութով վերաշինուած էր.— Ազգապատում, էջ 2815:

1719ին Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցին կը մաքրուի, եւ Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան ժամանակ Ս. Լուսաւորչի մէջ ալ նորոգութիւններ կը կատարուին.— Հաննէ, էջ 190, 213: Սաւ. էջ 743:

1720, նորոգութիւն Ս. Յարութեան Տաճարի, վերահսկողութեամբ Փոխանորդ Հաննէ Վարդապետի.— Հաննէ, էջ 165: Սաւ. էջ 692, 742: Աստ. Եսոս. Տ. Յովհաննէսեանց, Ժամանակագրական Պատմ. Ս. Երուսաղէմի, Ա. Հատոր, 1890, էջ 447:

1720, քանի մը հաստութարք կալուածներու գնում Յոսպէի մէջ.— Հաննէ, էջ 119: Սաւ. էջ 694:

1720, Փետրուար ամսուն Իսթանպուլէն կը մեկնի դէպի Երուսաղէմ.— Սիոն, 1950, էջ 289: Շողակաթ, էջ 67:

1721ին Հալէպ հասնելուն կը նորոգէ տեղւոյն Երուսաղէմապետկան Հոգեւորներ.— Հաննէ, էջ 130: Սաւ. էջ 695: Շողակաթ, էջ 67:— Դաւանափոխ եղած խումբ մը հայ ընտանիքներ քաղցր քարոզութեամբ կը յաջողի վերադարձընել Մայր Եկեղեցւոյ ծոցը.— Խապայեան, Յուշակ, Տետր Զ. էջ 427, Զեռ. Ս. Յ. Թեա 2628:

1721ին, Դամասկոսի մէջ գտնուած օրերուն, կը նորոգէ Ս. Սարգիս Եկեղեցին.— Սաւ. էջ 695: Շողակաթ, էջ 67:

1721, Փետրուար 12ին կը հասնի Երուսաղէմ.— Հաննէ, էջ 130: Սիոն, 1950, էջ 289:

1721, կը կանգնէ Ս. Յակոբեանց Տաճարի աւաղ սեղանին փառաւոր խաչկալը.— Հաննէ, էջ 134: Սաւ. էջ 1219-1220:

1722ին, Ս. Յակոբեանց Տաճարին հիւսիսային պատին վրայ փոքր

մատուռ մը կը ձեւացնէ Ս. Խաչին համար, եւ կը հաստատէ պատարագամատուոյց սեղան. — Հաննէ, էջ 88, 134:

1723, Կ. Պոլսէն հրաւիրուած տպագրիչ Գրիգոր Երուսաղէմ կու գայ եւ խնամքով կը նորոգէ եւ կը կազմէ շատ մը հին եւ թանկագին ձեռագիրներ. — Սաւ. էջ 749: Յուցակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1967, էջ 22-23: Զ. Հատոր, 1972, էջ 515:

1724ին կը նորոգէ տանիքի վրայ գտնուող՝ Երկոտառն Առաքելոց հնաչէն եկեղեցին եւ կը դարձնէ գրքատուն. — Հաննէ, էջ 89:

1724, Վանքին արեւելեան կողմը գտնուող շարք մը տուններ կը գնէ, Վանքին կը կցէ, եւ պարիսպով կը պատէ. — Հաննէ, էջ 96:

1724, Կ'ընդարձակէ Ս. Ստեփանոսի Եկեղեցին. — Հաննէ, էջ 87:

1725ին խաչքար մը կանգնել կու տայ Պոլսէն եկող եւ ծովամոյն եղող հայ ուխտաւորներու յիշատակին. — Մ. Եպս. Աղաւնունի, Միարանք եւ Այցելութեան Հայ Երուսաղէմի, 1929, էջ 85-86:

1725, կը նորոգէ Յովսէփի Վանքը եւ կը շինէ Ս. Նիկողայոս Եկեղեցին. — Յուցակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Դ. Հատոր, 1956, էջ 242:

1725, կը նորոգուի Ս. Հրեշտակապետաց Վանքը. — Հաննէ, էջ 135, 238: Սաւ. էջ 748, 1253-4:

1726ին, Ազգին մեծաւորներուն Օգոստոս 16 թուակիր ազգու դիմումին վրայ վիղէն կը հանէ շղթան զոր կը կրէր ութ տարիէ ի վեր. — Հաննէ, էջ 135-136: Սաւ. էջ 698: Սիոն, 1950, էջ 288-289:

1726, Ս. Էջմիածին Եկեղեցիին մէջ երեք նուիրական քարերուն վրայ կը կանգնէ Ս. Սինայի սեղանը, «յիշատակ իւր եւ ամենայն ազգիս Հայոց, որք ջանացին մասն պարտազատութեան, եւ արձակման անրոյն ի պարանոցէ նորին» — Հաննէ, էջ 90, 136: Սաւ. էջ 744:

1727ին Ս. Գլխադրի մատուռը շքեղազարդ կը պայծառացնէ. — Հաննէ, էջ 85: Սաւ. էջ 744:

1727, կը նորոգէ Ս. Ծննդեան Վանքին մէջ վերնայարկի Ս. Աստուածածին Եկեղեցին. — Սաւ. էջ 745:

1727ին Ակնցի Սեղրեստրոս Ամիրան (խոճայ Սեղրոս) Պոլսէն ուխտի կու գայ Երուսաղէմ, հետը բերելով Ս. Յակոբեանց Տաճարը ծեփելու եւ բռնու արտօնագիրը: Գրիգոր պատրիարք այդ առթիւ ճարտար նկարիչ տիրացու Յովհաննէսի ձեռքով դժուած ընտիր պատկերներով կը զարդարէ տաճարին պատերը. — Հաննէ, էջ 91, 141: Սաւ. էջ 708: Գարեգին Կթղ., Հասկ Հայագիտական, 1957, էջ 26-52:

1728ին Կ'իրականանայ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքութեան պարտքերուն ամբողջական ջնջումը. — Սիոն, 1950, էջ 289:

1728, շինել կու տայ ընդարձակ ցորենատուն մը, տասներեք լուսամուտներով. — Յուցակ, Դ. Հատոր, էջ 243:

1728, կը նորոգէ Կեդրոնի հեղեղատին կամուրջը. — Հաննէ, էջ 256: Սաւ. էջ 747:

1729ին, Շղթայակրի առաջարկով, Յոյներն ու Հայերը առանձին կը տօնեն Ս. Զատիկը ի Ս. Յարութիւն, որպէսզի ծաղկաւոր առթիւ նախընթաց պարագաներուն պատահած աղիտալի կռիւները տեղի չունենան դարձեալ. — Սաւ. էջ 701: Սիոն, 1950, էջ 290:

1729, Ս. Յակոբեանց Վանքին մերձակայ շատ մը տուններ դնելով կը կցէ Վանքին.— Սաւ. էջ 745, 1244, 1245, 1246:

1730ին կը շինուի Ս. Յակոբեանց Տաճարի աւագ սեղանին մարմար-
հայ բեմը.— Սաւ. էջ 1221:

1731ին կը շինուի Ս. Գլխադրի մատուռին սատափեայ գեղեցիկ դու-
ռը.— Սաւ. էջ 1222:

1732ին կը շինուի Ս. Թէոդորոս Եկեղեցւոյ գեղեցիկ խաչկալը.—
Սաւ. էջ 1232:

1733ին կը շինուի Ս. Էջմիածնի գեղարուեստական խաչկալը.— Սաւ.
էջ 710:

1733, կը շինուի Ս. Հրեշտակապետաց Եկեղեցիին ոսկեզօծ խաչկալը
.— Սաւ. էջ 1252:

1733 Յունիս 11ին կը կորսնցնէ իր անձնուէր եւ հաւատարիմ փոխա-
նորդը՝ Երուսաղէմացի Հաննէ Վարդապետը.— Սաւ. էջ 711-712: Յուլյակ
Ձեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1967, էջ 148:

1734ին կը նորոգէ Ս. Փրկչի Եկեղեցին.— Սաւ. էջ 1256:

1735ին կը կառուցանէ քանի մը սենեակներ. կը նորոգէ տնտեսատու-
նը եւ կը շինէ նոր ջրհոր.— Սաւ. էջ 745, 1242:

1736 Մայիս 6ին Երուսաղէմէն ճամբայ կ'ելլէ դէպի Կ. Պոլիս. նպա-
տակն էր Ս. Աթոռոյ Հրովարտակները նորոգել տալ եւ Հայոց իրաւունքները
վերահաստատել.— Սիօն, 1866, էջ 123, 185: Սաւ. էջ 719h.:

1736, Յունիս 23ին կը հասնի Կ. Պոլիս, յոյժ տառապալից ճամբոր-
դութենէ յետոյ.— Սիօն, 1866, էջ 126, 185:

1737ին Կ. Պոլսէն բազմաթիւ նամակներ կը գրէ Երուսաղէմ՝ գործա-
կալ վարդապետներուն.— Տպ. Սիօն, 1973:

1738, Ապրիլ 2ին Ս. Զատիկը կը տօնէ Պոլիս, Ս. Գէորգ Եկեղեցին.
— Սիօն, 1866, էջ 184:

1738, Օգոստոս 22, Սկիւտարի Երուսաղէմատունը կ'ընդարձակէ եւ
մատուռ մըն ալ կ'օծէ յանուն Ջերեղեան Ս. Յակոբի.— Շողակաթ, էջ 67:

1739, Յունիս 5, Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը հանրադրութիւն
մը կը գրէ Կ. Պոլիս, խնդրելով որ իր Աթոռը դարձնեն Շղթայակիր Պատ-
րիարքը.— Սաւ. էջ 732:

1739, Յունիս 3ին Եղիա Վրդ. Կեսարացի կը գրէ Թէ, բացի Եկեղեցի-
ներէն, 260 խուցեր ծեփած, ճերմկցուցած է Վանքին մէջ, ուր թիզ մը տեղ չէ
մնացած որուն դպած չըլլայ շինարար վարպետներուն ձեռքը, Շղթայակիր
Պատրիարքի հրամանով.— Յուլյակ Ձեռ. Ս. Յակոբեանց, Ա. Հատոր, 1966,
էջ 464-5:

1739, Դեկտեմբեր 23ին Շղթայակիր կը յաջողի ստանալ նորոգուած
Հրովարտակը.— Սաւ. էջ 730: Սիօն, 1866, էջ 186:

1740, Օգոստոս 25ին Ստամպուլէն նաւով ճամբայ կ'ելլէ վերադառնա-
լու Երուսաղէմ.— Սիօն, 1866, էջ 187: Սաւ. էջ 732:

1740, Սեպտեմբեր 7ին կը հասնի Յոսպէի նաւահանգիստը վտանգա-
լի նաւարկութենէ մը յետոյ.— Սիօն, 1866, էջ 188:

1740, Սեպտեմբեր 15ին կը վերադառնայ Երուսաղէմ. կը գրէ իր ու-
ղեւորութեան նկարագրութիւնը.— Տպ. Սիօն, 1866, էջ 122, 141, 184:

1741 Փետրուար 12ին կը կորսնցնէ իր Կ. Պոլսոյ փոխանորդը եւ թանկադին գործակիցը՝ Կոլոտ Յովհաննէս Պատրիարքը.— Սաւ. էջ 737: Շողակաթ, էջ 68:

1741, կը նորոգուի Ս. Յակոբեանց Վանքին սեղանատունը.— Սաւ. էջ 1242: Տրդատ Վրդ. Պաւեան, Սուրբ Երկիր, 1892, Կ. Պոլիս, էջ 134:

1742, կը նորոգուի Ս. Էջմիածին Եկեղեցին.— Սաւ. էջ 1227-8:

1742, Հոկտեմբեր 26ին նամակ մը կը գրէ Կ. Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպանին, Ս. Յարութեան մէջ պատահած ոտնձգութեանց առնչութեամբ.— Ժամ. Պատմ. Ս. Երեսնադէմի, Բ. Հատոր, էջ 69-72:

1742, Դեկտեմբեր 10ին բողոքագիր մը կը գրէ Գաղղիոյ Լուդովիկոս թագաւորին.— Տես Պատմ. Երեսնադէմի, Տիգրան Հ. Թ. Սաւալանեանց, 1872, էջ 868-872: Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 2013:

1743, կը նորոգուի Վանքին արեւմտեան ճակատը. կը շինուի չքեղ աւաղ դուռը, եւ Դարպասատունը՝ սեղանատան վրայ.— Սաւ. էջ 746:

1744, Այլակերպութեան Տօնին իր սրտագրաւ քարոզով Շղթայակիր զղջումի կը բերէ այն հայերը որոնք պախարակելի չահասիրութեամբ դաւանափոխ կը դառնային.— Սաւ. էջ 739:

1744, կը շինուին Ս. Յակոբեանց Տաճարի դասերուն երկաթէ զեղակերտ վանդակները.— Սաւ. էջ 711:

1745, Հոկտեմբեր 3ին բողոքագիր մը կը գրէ Արքունի Դրան, տեղացի այլազգիներու անիրաւ արարքներուն դէմ.— Սաւ. էջ 740:

1748, Յուլիս 28ին Կոնդակ մը կ'ուղղէ Դամասկոսի հայերուն, յիշեցնելով թէ Ս. Աթոռի սեպհականութիւնն են Դամասկոսի Հոգեւորն ու Եկեղեցին.— Սաւ. էջ 738:

1748, Նոյեմբեր 15ին կը գրէ կարեւոր Կոնդակ մը.— Տես Շողակաթ, էջ 69-74:

1749, Փետրուար 12ին Շղթայակիր Պատրիարքը կը վախճանի Երուսաղէմի մէջ, եւ կը թաղուի Ս. Փրկչի դաւիթը.— Սաւ. էջ 740: Միաբանք, էջ 85:

Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը սիրով եւ երախտագիտութեամբ կը յիշատակէ Սրբակրօն Հայրապետին փառապանծ անունը ամէն օր, Տնօրինական Սրբավայրերու մէջ, ի Ժամ Ս. Պատարագի:

Ն. ԱՐՔԵՊՍ. ԵՈՎԼԿԱՆ